ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 24ης Ιουνίου 2003 *

Στην υπόθεση C-72/02,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον A. Caeiros, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Πορτογαλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον L. Fernandes, καθώς και από τις M. Telles Romão και M. João Lois, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να μεταφέρει στην εσωτερική της έννομη τάξη:

— τα άρθρα 3, παράγραφος 3, 10, 11 και 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7), και

— τα άρθρα 7, 8 και 12 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202), και

έχοντας προβεί σε πλημμελή μεταφορά:

— των άρθρων 1, 6, παράγραφοι 1 έως 4, και 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 92/43 και

— των άρθρων 2, 4, παράγραφοι 1 και 4, καθώς και 6 της οδηγίας 79/409,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 23 της οδηγίας 92/43 και 18 της οδηγίας 79/409,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen και C. W. A. Timmermans, προέδρους τμήματος, C. Gulmann (εισηγητή), D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann και B. Σκουρή, F. Macken και N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues και A. Rosas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Μαρτίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 4 Μαρτίου 2002, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ,

προσφυγή που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να μεταφέρει στην εσωτερική της έννομη τάξη:

— τα άρθρα 3, παράγραφος 3, 10, 11 και 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7), και

— τα άρθρα 7, 8 και 12 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202), και

έχοντας προβεί σε πλημμελή μεταφορά:

— των άρθρων 1, 6, παράγραφοι 1 έως 4, και 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 92/43 και

— των άρθρων 2, 4, παράγραφοι 1 και 4, καθώς και 6 της οδηγίας 79/409,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 23 της οδηγίας 92/43 και 18 της οδηγίας 79/409.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 79/409

2 Το άρθρο 2 της οδηγίας 79/409 προβλέπει ότι «[τ]α κράτη μέλη υιοθετούν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διατηρηθεί ή να προσαρμοσθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών πτηνών [που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών στο οποίο εφαρμόζεται η Συνθήκη] σ' ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις».

3 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/409 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν μέτρα ειδικής διατηρήσεως για τα είδη πτηνών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής, και, ιδίως, να κατατάσσουν σε ζώνες ειδικής προστασίας τα πλέον κατάλληλα για τη διατήρησή τους εδάφη. Η παράγραφος 4 της ίδιας διατάξεως επιβάλλει στα κράτη μέλη να υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα για την αποφυγή διαταράξεων στις ζώνες ειδικής προστασίας.

4 Το άρθρο 6 της οδηγίας 79/409 απαγορεύει, υπό την επιφύλαξη παρεκκλίσεων από τη διάταξη αυτή, την εμπορία των πτηνών που ανήκουν στα προστατευόμενα από την οδηγία αυτή είδη. Το άρθρο 7 ορίζει το εφαρμοστέο καθεστώς θήρας άγριων πτηνών. Το άρθρο 8 της ως άνω οδηγίας απαγορεύει την χρήση όλων των μέσων μη επιλεκτικής συλλήψεως άγριων πτηνών.

5 Το άρθρο 12 της ως άνω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή κάθε τριετία, από τη λήξη της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 18. παράγραφος 1, μία έκθεση για την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων που έχουν ληφθεί δυνάμει της παρούσας οδηγίας.

2. Η Επιτροπή ετοιμάζει κάθε τριετία μία έκθεση συνθέσεως βασισμένη στις πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1. Το μέρος του σχεδίου της εκθέσεως το σχετικό με τις πληροφορίες, που παρέχονται από ένα κράτος μέλος, διαβιβάζεται για επαλήθευση στις αρχές του εν λόγω κράτους μέλους. Το οριστικό κείμενο της εκθέσεως κοινοποιείται στα κράτη μέλη.»

6 Κατά το άρθρο 18 της οδηγίας 79/409, τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, για να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία εντός δύο ετών από της κοινοποιήσεώς της, και ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιωδών διατάξεων εσωτερικού δικαίου που υιοθετούν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία. Η οδηγία αυτή κοινοποιήθηκε στα κράτη μέλη στις 6 Απριλίου 1979.

7 Όσον αφορά την Πορτογαλική Δημοκρατία, η κοινοποίηση της οδηγίας 79/409 θεωρείται ότι έγινε από της προσχωρήσεως της χώρας, σύμφωνα με το άρθρο 392 της πράξεως για τους όρους προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και για τις προσαρμογές των Συνθηκών (ΕΕ 1985, L 302, σ. 23). Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 395 της ως άνω πράξεως, σε συνδυασμό με το παράρτημά XXXVI της, η Πορτογαλική Δημοκρατία όφειλε να θέσει σε ισχύ τα αναγκαία μέτρα για τη συμμόρφωσή της προς την ως άνω οδηγία από της προσχωρήσεώς της στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

Η οδηγία 92/43

8 Το πρώτο άρθρο της οδηγίας 92/43 ορίζει τις βασικές έννοιες που χρησιμοποιούνται σε αυτήν.

9 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 92/43 ορίζει τα εξής:

«1. Συνίσταται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο "Natura 2000". Το δίκτυο αυτό, που αποτελείται από τους τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων που εμφαίνονται στο παράρτημα Ι και τους οικότοπους των ειδών που εμφαίνονται στο παράρτημα ΙΙ, πρέπει να διασφαλίζει την διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών.

[...]

3. Τα κράτη μέλη, στις περιπτώσεις που κρίνουν ότι τούτο απαιτείται, καταβάλλουν προσπάθειες να βελτιώσουν την οικολογική συνοχή του Natura 2000 χάρη στη διατήρηση και, ενδεχομένως, στην ανάπτυξη στοιχείων του τοπίου, πρωταρχικής σημασίας για την άγρια πανίδα και χλωρίδα, τα οποία αναφέρει το άρθρο 10.»

10 Το άρθρο 6 της οδηγίας 92/43 αναφέρεται στα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση της προστασίας των ειδικών περιοχών διατηρήσεως. Το άρθρο 10 της ίδιας οδηγίας αφορά τα κατάλληλα μέτρα για την οικολογική συνοχή του δικτύου Natura 2000. Το άρθρο 11 της ως άνω οδηγίας αφορά την εποπτεία της καταστάσεως διατηρήσεως

των ειδών και των οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος. Το δε άρθρο 12, παράγραφοι 1, στοιχείο δ', και 4, της ίδιας οδηγίας αφορά την προστασία ορισμένων ζωικών ειδών.

11 Σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43, τα κράτη μέλη όφειλαν να θέσουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για τη συμμόρφωσή τους προς την οδηγία αυτή εντός προθεσμίας δύο ετών από της κοινοποιήσεώς της και να ενημερώσουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά. Η ως άνω οδηγία κοινοποιήθηκε στα κράτη μέλη στις 10 Ιουνίου 1992.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

12 Με το από 4 Απριλίου 2000 έγγραφό της, η Επιτροπή απηύθυνε στην Πορτογαλική Κυβέρνηση τις παρατηρήσεις της σχετικά με το νομοθετικό διάταγμα 140/99, της 24ης Απριλίου 1999 (στο εξής: διάταγμα-νόμος), το οποίο της είχε κοινοποιηθεί από τη δεύτερη στο πλαίσιο της μεταφοράς στην εσωτερική της έννομη τάξη των οδηγιών 79/409 και 92/43. Στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή επισήμαινε ότι το νομοθετικό διάταγμα δεν προέβλεπε τη μεταφορά των άρθρων 3, παράγραφοι 3, 10, 11 και 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43 και των άρθρων 7, 8 και 12 της οδηγίας 79/409 και ότι προέβαινε σε πλημμελή μεταφορά των άρθρων 1, 6, παράγραφοι 1 έως 4, και 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 92/43 και των άρθρων 2, 4, παράγραφοι 1 και 4, καθώς και του άρθρου 6 της οδηγίας 79/409. Κατά συνέπεια αυτών, η Επιτροπή κάλεσε την Πορτογαλική Δημοκρατία να υποβάλει τις σχετικές παρατηρήσεις της εντός προθεσμίας δύο μηνών από της παραλαβής του ως άνω εγγράφου.

13 Στις 14 Ιουνίου 2000 η Πορτογαλική Κυβέρνηση ενημέρωσε την Επιτροπή ότι είχε συστήσει ομάδα εργασίας αποτελούμενη από τεχνικούς του Instituto da Conservação da Natureza (Ινστιτούτο διατηρήσεως της φύσεως) για να εξετάσει τα διάφορα ζητήματα που είχε θέσει η Επιτροπή σχετικά με το νομοθετικό διάταγμα και να ετοιμάσει ένα σχέδιο τροποποιήσεως του νομοθετικού αυτού κειμένου.

14 Στις 30 Ιανουαρίου 2001, η Επιτροπή απηύθυνε στην Πορτογαλική Δημοκρατία, δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, αιτιολογημένη γνώμη, επαναλαμβάνοντας τις διαλαμβανόμενες στο έγγραφο οχλήσεως παραβάσεις και ελλείψεις και καλώντας το κράτος μέλος αυτό να λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη συμμόρφωσή του στην ως άνω γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από της κοινοποιήσεώς της.

15 Οι πορτογαλικές αρχές απάντησαν στις 31 Μαΐου 2001 με επιστολή, στην οποία πληροφόρησαν την Επιτροπή ότι η εξέταση του νέου νομοθετικού κειμένου που είχε προκύψει από τη μεταφορά των ως άνω οδηγιών στην εσωτερική έννομη τάξη βρισκόταν στο τελικό της στάδιο και ότι η έγκρισή του από το συμβούλιο υπουργών προβλεπόταν εντός του Μαΐου.

16 Φρονώντας ότι η Πορτογαλική Κυβέρνηση δεν θέσπισε εντός της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας τα απαιτούμενα μέτρα για τη συμμορφωσή του προς τη γνώμη αυτή, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.

Επί της προσφυγής

17 Ως προς τις αιτιάσεις που διατυπώνει η Επιτροπή, εξαιρέσει αυτής που βασίζεται στην παράλειψη μεταφοράς του άρθρου 12 της οδηγίας 79/409, δεν αμφισβητείται ότι τα άρθρα 3, παράγραφος 3, 10, 11 και 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43, καθώς και τα άρθρα 7 και 8 της οδηγίας 79/409, δεν μεταφέρθηκαν στο πορτογαλικό δίκαιο. Δεν αμφισβητείται, επίσης, ότι τα άρθρα 1, 6, παράγραφοι 1 έως 4, και 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 92/43, καθώς και τα άρθρα 2, 4, παράγραφοι 1 και 4, και 6 της οδηγίας 79/409, μεταφέρθηκαν πλημμελώς στο εσωτερικό δίκαιο από τις πορτογαλικές αρχές. Επομένως, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει, ως προς τις ως άνω διατάξεις, να κριθεί βάσιμη.

Επί της προβαλλόμενης παραλείψεως μεταφοράς του άρθρου 12 της οδηγίας 79/409

18 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, καθένα από τα κράτη μέλη προς τα οποία απευθύνεται μια οδηγία οφείλει να λάβει, στο πλαίσιο της εσωτερικής του έννομης τάξεως, όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσει την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας σύμφωνα με τον επιδιωκόμενο σκοπό της (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 17ης Ιουνίου 1999, C-336/97, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1999, σ. I-3771, σκέψη 19, της 8ης Μαρτίου 2001, C-97/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-2053, σκέψη 9, και της 7ης Μαΐου 2002, C-478/99, Επιτροπή κατά Σουηδίας, Συλλογή 2002, σ. I-4147, σκέψη 15).

19 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/409 επιβάλλει στα κράτη μέλη να συντάσσουν κάθε τριετία έκθεση για την εφαρμογή των εθνικών μέτρων που έχουν ληφθεί δυνάμει της οδηγίας αυτής και να τη διαβιβάζουν στην Επιτροπή προκειμένου να μπορεί αυτή να ελέγχει την τήρηση της οδηγίας αυτής από τα κράτη μέλη. Η διάταξη αυτή αφορά, επομένως, μόνον τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής.

20 Στην επίδικη περίπτωση, η Επιτροπή ουδαμώς απέδειξε ότι η τήρηση της υποχρεώσεως αυτής χρήζει υιοθετήσεως συγκεκριμένων μέτρων μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη.

21 Κατά τα λοιπά, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, με την απάντησή της σε γραπτή ερώτηση του Δικαστηρίου, η Επιτροπή επισήμανε ότι, κατά το παρελθόν, η Πορτογαλική Δημοκρατία έχει συντάξει και διαβιβάσει εκθέσεις που αφορούσαν την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων, οι οποίες θεσπίστηκαν δυνάμει της οδηγίας 79/409 και που προβλέπονται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, αυτής.

22 Κατά συνέπεια, η αιτίαση που βασίζεται στη μη μεταφορά του άρθρου 12 της οδηγίας 79/409 πρέπει να απορριφθεί.

23 Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να μεταφέρει στην εσωτερική της έννομη τάξη:

— τα άρθρα 3, παράγραφος 3, 10, 11 και 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43 και

— τα άρθρα 7 και 8 της οδηγίας 79/409 και

έχοντας προβεί σε πλημμελή μεταφορά:

— των άρθρων 1, 6, παράγραφοι 1 έως 4, και 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 92/43 και

— των άρθρων 2, 4, παράγραφοι 1 και 4, καθώς και 6 της οδηγίας 79/409,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ.

24 Η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί κατά τα λοιπά.

Επί των δικαστικών εξόδων

25 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή έχει ζητήσει την καταδίκη της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και η τελευταία ηττήθηκε ως προς τους κυριότερους ισχυρισμούς της, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να μεταφέρει στην εσωτερική της έννομη τάξη:

— τα άρθρα 3, παράγραφος 3, 10, 11 και 12, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, και

— τα άρθρα 7 και 8 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, και

έχοντας προβεί σε πλημμελή μεταφορά:

— των άρθρων 1, 6, παράγραφοι 1 έως 4, και 12, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 92/43 και

— των άρθρων 2, 4, παράγραφοι 1 και 4, καθώς και 6 της οδηγίας 79/409,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Καταδικάζει την Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Wathelet
Schintgen	Timmermans	Gulmann
Edward	La Pergola	Jann
Σκουρής	Macken	Colneric
von Bahr	Cunha Rodrigues	Rosas

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 24 Ιουνίου 2003.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias